

Ympäristöministeriön valtakunnalliset vihreän siirtymän EAKR-teemat

Seurantakomitea 28.11.2024

Eeva Alho, YM

Olli Voutilainen, Luke

Toimeenpanon tilannekatsaus

2022:

- Valtakunnallisten vihreän siirtymän teemojen sisältöjen ja toimeenpanomallin valmistelu
- Johtoryhmätyön käynnistyminen
- Koordinaatiohankkeen haku

2023:

- Koordinaatiohanke aloitti, Luke, HAMK, OAMK, 1.1.2023–31.12.2026
- Toteutettiin ensimmäinen haku kaikissa kolmessa teemassa
- Teemakuvausten päivitys

2024:

- Vuosikellon ja suunnitelman mukaista toimintaa
- Toteutettiin toinen haku

Teeman rahoitus ja toteuma

	Julkinen rahoituskehys yhteensä	Varaukset	Sidotut valtuudet	Maksetut kustannukset
2.1 Energiatehokkuus ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen (POP-ELY)	11 500 000	689 895	281 334	0
2.2 Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja hillintätoimet (POP-ELY)	4 000 000	2 838 836	797 718	Kustannukset 230 064, tuen osuus 214 606 (tilanne 7.11.2024)
2.3 Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta (Hämeen ELY)	11 500 000	4 063 986	3 187 129	Kustannukset 130 950,55, tuen osuus 104 760,50 (tilanne 31.10.24)

Vuoden 2023 haun tuloksia

- **2.1 Energiatehokkuus ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen (11,5, Pohjois-Pohjanmaan ELY)**
 - Hanke-esityksiä 4 → Pisteytykseen 1 hakemus → **1 myönteinen päätös.**
 - Rahoitusta hankkeeseen haettiin n. 0,7 milj. euroa.
 - Seuraaville hakukierroksille (koordinaatiohanke huomioiden) jää rahoitusta n. 10,4 milj. euroa.
- **2.2 Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja hillintätoimet (4, Pohjois-Pohjanmaan ELY)**
 - Hanke-esityksiä 12 → Pisteytykseen 8 hakemusta → **5 myönteistä päätöstä.**
 - Rahoitusta hankkeisiin haettiin yhteensä n. 2 milj. euroa.
 - Seuraaville hakukierroksille (koordinaatiohanke huomioiden) jää rahoitusta noin 1,9 milj. euroa.
- **2.3 Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta (11,5, Hämeen ELY)**
 - Hanke-esityksiä 29 → Pisteytykseen 18 hakemuskokonaisuutta → **5 myönteistä päätöstä.**
 - Rahoitusta hankkeisiin haettiin n. 4 milj. euroa.
 - Seuraaville hakukierroksille jää rahoitusta n. 7,5 miljoonaa euroa.

Vuoden 2023 hausta rahoitetut hankkeet

2.1 Energiatehokkuus ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen

- [Visiiri](#) - Vihreän siirtymän ICT-ekosysteemi, 690t

2.2. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja hillintätoimet

- Ilmastokestävät pientaloalueet ([ILPI](#)), 347t
- Taloyhtiöt muuttuvassa ilmastossa ([TALVI](#)), 391t
- Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja hillintä hoitotyössä ([Isohoito](#)), 331t
- [Ilmastonmuutoksen vaikutusten seurantamenetelmän kehittäminen kulttuuriperintökohteisiin](#), 557t
- Tulevaisuuden metsätaimituotanto: Innovatiiviset kasvinsuojeluratkaisut ([MÄTÄS](#)), 215t

2.3 Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

- [KIRA CIRCULARIS](#) - Kiinteistö- ja rakennusalan kiertotalouden tuotteet, palvelut ja innovaatiot, 1214t
- Käytöstä poistunut puumateriaali kasvualustoina ([PUMASKA](#)), 692t
- [Ekoälyä](#), 558t
- [ReseptiRobotti](#) - Tiedosta tehoa tuotekehitykseen, 729t
- Biokierron kestävät pakkausratkaisut – [BioPak](#), 872t

Vuoden 2024 haku

- Ilmastonmuutoksen sopeutumisen teemassa ei avattu hakua.
- Hakuaika 2.5.-2.10.2024
- **2.1 Energiatehokkuus ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen:**
 - myöntövaltuus noin 6 milj. euroa
 - 23 hakemuskokonaisuutta
 - Haettu rahoitus yhteensä 13 milj. euroa
- **2.3 Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta:**
 - myöntövaltuus noin 2,76 milj. euroa
 - 28 hakemuskokonaisuutta
 - Haettu rahoitus yhteensä 14 milj. euroa
- Rahoituspäätökset arviolta tammikuussa 2025.

2.1 Energiatehokkuus ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen, hakupainotukset

- 1. Energia- ja materiaalitehokkaat elinkaariratkaisut rakentamisessa**, ml. korjausrakentaminen, sisäilman laatu, rakennusten ilmastokestävyys muuttuvissa olosuhteissa sekä vähähiilisyyden edistäminen olemassa olevaa rakennuskantaa ja muuntojoustavuutta sekä purkumateriaalia hyödyntämällä.
- 2. Kehitetään energiatehokasta puurakentamista**, rakentamisen kestävyyttä ja pitkään hiiltä sitovia tuotteita ja tuotantotapoja.
- 3. Kehitetään työvälineitä ja datan hyödyntämisen ratkaisuja** hiilijalanjäljen, päästövähennysten ja erilaisten toimenpiteiden seurantaan ja arviointiin yrityksissä ja kunnissa sekä edistetään kestäviä julkisia hankintoja ml. Ilmastokriteerit.
- 4. Uusiutuvan energian** käyttöönotto, fossiilisesta energiasta luopuminen, energian säästö, hukkalämmön hyödyntäminen, omaenergiatuotanto.
- 5. Edistetään ja tuetaan energiatehokkuutta ja siihen kytkeytyvää uusiutuvaa energiaa koskevaa yhteistyötä** yrityssektorin, kuntien, tutkimustahojen ja kolmannen sektorin kanssa, ml. energiayhteisöjen toteutusmallit ja menetelmät uusiutuvan energian yhteensovittamiseksi muuhun alueidenkäyttöön.
- 6. Digitaaliset ja älyratkaisut sekä rakennusautomaatio** edellä kuvatuissa energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian hyödyntämisen toimenpiteissä, esimerkiksi rakennusten kyvykkyyden kehittäminen kysyntäjoustoon osallistumiseksi reservi- ja säätösähkömarkkinoilla.

2.3 Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta, hakupainotukset

1. Toteutetaan kokeiluja, joilla tuetaan **tuote palveluna -konseptien, jakamisen ja yhteiskäytön** sekä **korjaamisen, uudelleenkäytön ja uudelleenvalmistuksen** ratkaisuja ja toimintamalleja, jotka ovat monistettavissa eri alueille ja maakuntiin.
2. Kehitetään **älykästä materiaalien ja tiedon hallintaa, jolla ensisijaisesti vältetään jätteen syntymistä, valmistellaan uudelleenkäyttöä** sekä kierrätetään materiaaleja ja sivuvirtoja (jätelain etusijajärjestys). Lisätään **resurssitehokkuutta, vähennetään luonnonvarojen käyttöä** ja kehitetään uudenlaisia toimintamalleja, arvoketjuja ja tiedonhallintaa esimerkiksi materiaalien, tuotantokapasiteetin ja sivuvirtojen jakamiseksi ja hyödyntämiseksi.
3. Tuetaan innovatiivisten ja vähähiilisten **kiertotalousratkaisujen hankintamallien** ja yhteistyön kehittämistä julkisissa hankinnoissa, erityisesti käyttöönotto ja soveltaminen.

Osa-alueet YM:n teemakuvauksessa:

2.1 Energiatehokkuus ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen

- Energia- ja materiaalitehokkaat elinkaariratkaisut rakentamisessa, ml. korjausrakentaminen, sisäilman laatu, rakennusten ilmastokestävyys muuttuvissa olosuhteissa sekä vähähiilisyiden edistäminen olemassa olevaa rakennuskantaa ja muuntojoustavuutta sekä purkumateriaalia hyödyntämällä
- Kehitetään energiatehokasta puurakentamista, rakentamisen kestävyyttä ja pitkään hiiltä sitovia tuotteita ja tuotantotapoja
- Kehitetään työvälineitä ja datan hyödyntämisen ratkaisuja hiilijalanjäljen, päästövähennysten ja erilaisten toimenpiteiden seurantaan ja arviointiin yrityksissä ja kunnissa sekä edistetään kestäviä julkisia hankintoja ml. ilmastokriteerit
- Uusiutuvan energian käyttöönotto, fossiilisesta energiasta luopuminen, energian säästö, hukkalämmön hyödyntäminen, omaenergiatuotanto
- Edistetään ja tuetaan energiatehokkuutta ja siihen kytkeytyvää uusiutuvaa energiaa koskevaa yhteistyötä, yrityssektorin, kuntien, tutkimustahojen ja kolmannen sektorin kanssa, ml. energiayhteisöjen toteutusmallit ja menetelmät uusiutuvan energian yhteensovittamiseksi muuhun alueidenkäyttöön
- Digitaaliset ja älyratkaisut sekä rakennusautomaatio edellä kuvatuissa energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian hyödyntämisen toimenpiteissä, esimerkiksi rakennusten kyvykkyyden kehittäminen kysyntäjoustoon osallistumiseksi reservi- ja säätösähkömarkkinoilla

Osa-alueet YM:n teemakuvauksessa:

2.2 Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja hillintätoimet

- Ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen kytkeytyvät valtakunnalliset kokeilukulttuuriin, luontopohjaisiin ratkaisuihin, toimintamallien jalkauttamiseen tai niiden laajaan käyttöönottoon perustuvat hankkeet
- Hankkeet, joissa kehitetään ja skaalataan innovatiivisia menetelmiä, teknologioita luonto-pohjaisia ratkaisuja tai hyviksi havaittuja toimintamalleja ja edistetään niiden laajaa käyttöönottoa ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi, äärimmäisiin ja muuttuviin sää- ja vesioloihin varautumiseksi ja yhteiskuntaan tai luontoon kohdistuvien ilmatoriskien hallitsemiseksi
- Yhdyskuntarakenteen kokonaisvaltaisen ilmastokestävyyden edistäminen sopeutumisen toimilla esimerkiksi hulevedet ja viherrakenne huomioiden sekä ilmastonmuutoksen hillintää tukevat yhdyskuntaratkaisut esimerkiksi liikkumisessa
- Kehitetään työvälineitä alueellisille ja paikallisille toimijoille ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja riskienhallintaan liittyvien suunnittelukäytäntöjen ja -prosessien vahvistamiseksi sekä ilmatoriskien ja niiden vaikutusten ennakointiin ja hallintaan, ml. eri toimialat ja ihmisryhmät
- Tuki ilmastotyön (sopeutuminen ja hillintä) organisoitumiseen ja resursointiin, ml. ilmasto-tiekarttojen valmistelu, tukiverkostot ja strateginen ja viestinnällinen tuki toimeenpanolle ja tiedonvälitykselliset hankkeet vihreän siirtymän kokonaisvaltaisuuden, ristiinkytkentöjen ja monihyötyisyyden tunnistamiseksi (ilmastonmuutos, päästöt, luontokato)
- Tuetaan kansallisten, alueiden ja kuntien ilmastonmuutokseen sopeutumista ja hillintää edistävien strategioiden laatimiseen ja toimeenpanoon liittyvien hyvien käytäntöjen tunnistamista ja levittämistä

Osa-alueet YM:n teemakuvauksessa:

2.3 Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

- Toteutetaan kokeiluja, joilla tuetaan tuote palveluna -konseptien, jakamisen ja yhteiskäytön sekä korjaamisen, uudelleenkäytön ja uudelleenvalmistuksen ratkaisuja ja toimintamalleja, jotka ovat monistettavissa eri alueille ja maakuntiin
- Lisätään resurssitehokkuutta, vähennetään luonnonvarojen käyttöä ja kehitetään uudenlaisia toimintamalleja ja arvoketjuja esimerkiksi materiaalien, tuotantokapasiteetin ja sivuvirtojen jakamiseksi ja hyödyntämiseksi muun muassa Teollisten symbioosien palvelu (FISS)-verkostossa
- Kehitetään älykästä materiaalien ja tiedon hallintaa, jolla ensisijaisesti vältetään jätteen syntymistä, valmistellaan uudelleenkäyttöä sekä kierrätetään materiaaleja ja sivuvirtoja (jätelain etusijajärjestys)
- Tuetaan kuntien, yritysten, tutkimuslaitosten ja kolmannen sektorin yhteisiä hiilineutraalia kiertotaloutta edistävien laajempien ratkaisujen ja toimintamallien kehittämistä
- Tuetaan innovatiivisten ja vähähiilisten kiertotalousratkaisujen hankintamallien ja yhteistyön kehittämistä julkisissa hankinnoissa, erityisesti käyttöönotto ja soveltaminen
- Demonstroidaan luontopohjaisia ratkaisuja osana kiertotaloutta ja kehitetään toimintamalleja, joita voidaan käyttää valtakunnallisesti, ja ratkaisuja ravinteiden kiertoon ja hyötykäyttöön

Mitä hankkeiden valtakunnallisuus tarkoittaa?

- Valtakunnallisella toiminnalla haetaan **kehittämisen-, pilotti- ja demonstraatiohankkeita**, joissa tunnistetaan **kokeilukulttuuri** ja uusien **toimintamallien** esiin tuominen.
- Valtakunnalliset hankkeet **vastaavat useamman suuralueen** (ES, LS, IS, PS) **tarpeisiin** ja tähtäävät laajimmillaan valtakunnalliseen hyödynnettävyyteen.
- Tuloksena syntyy **laajasti** joko suoraan **hyödynnettäviä** ja/tai sovellettavia ja skaalautuvia **vihreän siirtymän ratkaisuja**.

Mitä hankkeiden valtakunnallisuus tarkoittaa?

- **Toimenpiteitä toteutetaan** useamman **suuralueen** ja maakunnan alueella ja **tyypillisesti** ne ovat useampien toimijoiden **yhteis- eli ryhmähankkeita**. Hankkeilla vahvistetaan yhteistyötä ja osaamisen hyödyntämistä eri sektoreiden (yritykset, kunnat, tutkimustahot, julkinen ja kolmassektori jne.) välillä kannustamalla yhteiskehittämiseen.
- Jo hankkeen suunnitteluvaiheessa tulee huomioida yhteiskehittäminen sekä kohderyhmät.
- Hakijoita kannustetaan tuottamaan **laajaa lisäarvoa sekä jatkohankkeita**, joita voidaan viedä eteenpäin alueellisella rahoituksella tai muiden kansallisten tai kansainvälisten rahoitusväylien kautta.

Valtakunnallinen vihreän siirtymän koordinaatiohanke

(<https://valtakunnallinenvihreasiirtyma.fi>)

- Koordinaatiohankkeen toimenpiteitä rytmittävät erityisesti teemakokonaisuuden haut, jotka ovat auki vuosittain kevästä syksyyn.
- Vahvistaa vihreän siirtymän valtakunnallisten teemojen toiminnan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta.
- Tukee teemojen toimeenpanoa toteuttavia hankkeita fasilitoimalla hankkeiden ja teemojen välistä yhteistyötä.
- Tukee valtakunnallisten teemojen yhteensovittamista rahoitusohjelmien, strategioiden ja aloitteiden kanssa.

Valtakunnallinen vihreän siirtymän koordinaatiohanke

(<https://valtakunnallinenenvihreasiirtyma.fi>)

- Järjestää yhteistyössä rahoittavien ELY-keskusten kanssa hakuinfon ja sparraustilaisuuksia kunkin hakukierroksen avautuessa.
- Järjestää käynnistyville valtakunnallisille hankkeille yhteisen verkostoitumistapaamisen sekä mahdollisuuden tavata vuosittain, jakaa hyviä käytänteitä ja verkostoitua.
- Osallistuu aktiivisesti sidosryhmien tilaisuuksiin sekä kertoo valtakunnallisen vihreän siirtymän teemoista ja teeman valtakunnallisesta rahoituksesta.
- Tukee hakupainotusten valmistelun prosessia esim. keräämällä tietoa valtakunnallisten hankkeiden hakupainotusten tueksi.
- Osallistuu rahoitettujen hankkeiden ohjausryhmätyöhön.

Kolme keskeistä onnistumista

- On saatu lisättyä vihreän siirtymän teemakokonaisuuden tunnettuutta kentällä ja sen myötä saatu vihreän siirtymän tavoitteita edistäviä hankkeita ja hakemuksia. Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään vahvaa lisäarvoa valtakunnallisesti sekä merkittävää vaikutusta ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin.
- On onnistuttu tavoittamaan ja aktivoimaan uusia hanketoimijoita, mikä näkyy erityisesti toisen haun tuloksissa.
- Ministeriön sisällä tunnistettu poikkileikkaavan rahoitusohjelman mahdollisuudet muun rahoituksen supistuessa.

Kolme haastetta toimeenpanossa

- Toimintatavan luominen alueellisen ja valtakunnallisen toiminnan yhteensovittamiseksi ja tarpeiden tunnistamiseksi vaatii edelleen pohdintaa, mitkä ovat tarkoituksenmukaisimmat keinot.
- Hakijoiden voi olla vaikea tunnistaa ja huomioida vihreän siirtymän kokonaisvaltaisuus (esim. luontovaikutukset, synergiat teemojen välillä). Erityisesti kiertotaloudessa on kaivattu vahvemmin kiertotaloustavoitteita edistäviä hankkeita, joilla vähennetään jätteen syntyä ja luonnonvarojen käyttöä.
- Epäjatkuvuudet koordinaatiohankkeen alkuvaiheessa, kuten henkilöstövaihdokset.

Täydentävyys ja työnjako suhteessa alueelliseen hanketyöhön

- Toimintaa ohjaa tavoite laajan valtakunnallisen lisäarvon tuottamisesta ja alueilla tehdyn työn tunnistamisesta. Hakupainotusten laadinnassa keskeinen periaate on alueilla tehdyn työn tukeminen ja täydentäminen. Hakuilmoituksissa ja arvioinnissa painotetaan päällekkäisyyden välttämistä, skaalautuvuutta ja tulosten viemistä käytäntöön.
- Täydentävyyttä suhteessa alueelliseen toimintaan seurataan johtoryhmässä.
- Koordinaatiohanke tekee käytännön tasolla yhteensovittamista erilaisin keinoin, kuten:
 - Alueellisten ja valtakunnallisten hankkeiden/hankehakemusten vertailu EURA 2021 – hanketietopalvelun tietojen pohjalta sekä valtakunnallisten EAKR-teemakuvausten osa-alueita vasten.
 - Aluesyötteiden keruu koordinaatiohankkeen järjestämissä ja muissa aluetilaisuuksissa sekä muulla tiedonkeruulla (mm. aluesyötekyselyt).
 - Potentiaalisten hankehakijoiden informointi paitsi valtakunnallisesta rahoituksesta, myös alueellisen rahoituksen mahdollisuudesta.

Näkymät lähivuosiin ja eteenpäin

- Vuonna 2025 haku kaikissa kolmessa teemassa, mahdollisesti aiempaa kohdennetumpana.
- Toteutetaan väliarviointi vuonna 2025 ulkopuolisena hankintana.
- Viimeiset täydentävät haut toteutetaan vuonna 2026.
- Koordinaatiohanke päättyy 2026 lopussa, ja jatkotarve arvioidaan myöhemmin.

Odotettuja pysyvämpiä tuloksia toiminnasta:

- Vihreän siirtymän ja sen osa-alueiden tunnettuus ja ymmärrys niistä ovat vahvistuneet alueilla, valtakunnallisesti ja erilaisten toimijoiden parissa.
- On saatu käyttöön tavoitteita edistäviä, edelleen siirrettäviä/monistettavia/skaalautuvia innovatiivisia ratkaisuja ja toimintamalleja, yhteistyöverkostoja jne., jotka vakiintuvat käyttöön.
- Uusia toimijoita on saatu mukaan edistämään vihreän siirtymän tavoitteita laajasti, tapahtunut ajattelutapojen muutosta ja vihreän siirtymän tavoitteiden kytkentä päätöksentekoon on vahvistunut.

